

УДК 37.036:372

Тетяна Пантюк, кандидат педагогічних наук,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Марія Воробель, здобувач кафедри практики німецької мови
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ЕМОЦІЙНО-ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ-ДОШКІЛЬНИКА У СИСТЕМІ “РЕДЖО-ПЕДАГОГІКИ”

У статті досліджено емоційно-естетичний розвиток дітей дошкільного віку і формування естетичного досвіду особистості, вивчено процеси та провідні практики, які лежать в основі досвіду на прикладі “Реджо-педагогіки” та виявлено можливості розвитку означеного досвіду з точки зору його розвивально-теоретичного значення. Проаналізовано сутність, зміст та організаційні форми роботи дошкільних закладів Італії за методикою “Реджо-педагогіки”, з’ясовано вплив означених ідей на світову практику дошкільня.

Ключові слова: емоційно-естетичний розвиток, естетичний досвід, “Реджо-педагогіка”, дитячий садок, дитина-дошкільник, навчально-виховний процес.

Лит. 14.

Татьяна Пантюк, кандидат педагогических наук
профессор кафедры общей педагогики и дошкольного образования
Мария Воробель, соискатель кафедры практики немецкого языка
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ЭМОЦИОНАЛЬНО-ЭСТЕТИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ РЕБЕНКА-ДОШКОЛЬНИКА В СИСТЕМЕ “РЕДЖО-ПЕДАГОГИКИ”

В статье исследовано эмоционально-эстетическое развитие детей дошкольного возраста и формирование эстетического опыта личности, изучены процессы и ведущие практики, которые лежат в основе опыта на примере “Реджо-педагогика” и выявлены возможности развития отмеченного опыта с точки зрения его теоретического значения. Проанализирована сущность, содержание и организационные формы работы дошкольных заведений Италии по методике “Реджо-педагогика”, выяснено влияние отмеченных идей на мировую практику дошкольной педагогики.

Ключевые слова: эмоционально-эстетическое развитие, эстетический опыт, “Реджо-педагогика”, детский сад, ребенок-дошкольник, учебно-воспитательный процесс.

Tetyana Pantyuk, Ph.D.(Pedagogy), Professor of the General Education and
Early Childhood Education Department
Mariya Vorobel, Applicant at the Department of German Language Practice
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE EMOTIONAL AND AESTHETIC DEVELOPMENT OF PRESCHOOLERS IN THE “REGGIO-PEDAGOGY” SYSTEM

The article deals with the emotional and aesthetic development of preschoolers and with the formation of aesthetic experience of the individual. The authors investigate the processes and the leading practices that are basis of the experience of “Reggio pedagogy”. The article identifies the opportunities of development of the experience from the point of view of its educational and theoretical values. The nature, content and organizational forms of work of the preschool institutions of Italy according to the methodology of “Reggio-pedagogy” are analyzed. The authors clarify the impact of the mentioned ideas to the world practice of preschool.

Keywords: the emotional and aesthetic development, an aesthetic experience, “Reggio pedagogy”, a kindergarten, a preschooler, the educational process.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Сьогодні, в час глобальної перебудови суспільства освіта, особливо дошкільна, вимагає нових креативних технологій виховання, розвитку і навчання дітей. Навчально-

виховний процес повинен мати не просто формальний характер, а виявляти і враховувати передовсім індивідуальний досвід юної особистості. Щоб дитина виявляла творчу активність слід насамперед уважно поставитися до її природної схильності діяти на власний розсуд, сприймати естетичні враження, покладаючись на

власний досвід. Зокрема, більші вимоги ставляться до самого вихователя, який повинен самоудосконалювати себе як фахівець і особистість – бути відкритим інноваціям, вміти застосовувати сучасні методи й засоби дошкільної освіти, формувати педагогічну рефлексію (здатність аналізувати свої досягнення і прорахунки, дивитися на себе очима своїх вихованців, їхніх батьків, колег). Потрібно вчитися активно задіювати особистісний потенціал дітей, формувати в них творче ставлення до життя, розвивати творче мислення.

З огляду на це педагогічний процес у дошкільних закладах перебудовується і набирає художньо-естетичного спрямування. В умовах сьогодення зростає потреба в емоційно-естетичному розвитку дітей дошкільного віку, як важливого процесу формування не лише естетичних смаків, а й позитивних природних нахилів дітей, зокрема у царині формування їхнього естетичного досвіду. Останній є дуже важливим процесом формування творчої особистості. Він розвивається і продукується зокрема в тих дошкільних закладах, які працюють над інтеграцією естетичного досвіду в навчально-виховному процесі [3, 343 – 355; 2, 329 – 350]. У цьому сенсі вартими уваги, на наш погляд, є саме ті дитячі садки, які працюють за методикою північно-італійського міста Реджо-Емілія (Reggio Emilia).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблему естетики, емоційно-естетичного розвитку дошкільників та формування естетичного досвіду в навчально-виховному процесі досліджувало багато науковців, а саме: С. Бендер, А. Дреєр, А. Ереншпек, Т. Кнауф, Р. Ліппе, К. Меєр-Дро, С. Лінгенаубер, Г. Шнайдер, У. Штенгер та інші. В основі їхніх досліджень центральне значення посідала концепція “реджо-педагогіки”, метою якої є формування естетичного досвіду та сприймання естетичних переживань у процесі емоційно-естетичного виховання дошкільників. Аналітичне спостереження саме на прикладі “Реджо-педагогіки” доводить, що естетичний досвід та творча ініціативність у юному віці мають дуже важливе значення для подальшого розвитку особистості.

Метою статті є дослідження процесу емоційно-естетичного розвитку дошкільників на прикладі “Реджо-педагогіки” та формування естетичного досвіду особистості в рамках організаційних навчально-виховних процесів та практик, які лежать в основі цього досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження з

повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Значення естетичного досвіду є важливим для дітей дошкільного віку. Спробуємо спочатку з’ясувати особливості естетичного досвіду в рамках організаційного та навчально-виховного процесу дошкільного закладу. Перш за все потрібно розглядати цей період розвитку дитини зважаючи на перспективу і важливість дошкільного виховання. Концепція дошкільної педагогіки “Реджо-педагогіка” (Reggio-Pädagogik) користується на сьогоднішній день високою увагою і її пріоритетні засади ще не достатньо розкриті.

Терміном “Реджо-педагогіка” прийнято називати концепцію та практичні методи роботи комунальних дитячих садків в північно-італійському місті Реджо-Емілія (Reggio Emilia). Ця методика з’явилася приблизно в 1963 році. Тоді, в післявоєнні роки, питання виховання нового покоління, яке пережило війну, втрату рідних, яке рано подорослішало і здатне було самостійно мислити, стояло особливо гостро. Вчені, дизайнери, художники, батьки, громадські діячі замислювалися над питаннями про створення особливого простору для розвитку дітей дошкільного віку, виростити вільну особистість, здатну самостійно мислити, творити розвивальний простір навколо себе, де краса і досконалість відіграють важливу роль у житті людини.

Численні і тривалі дискусії привели до спільної думки по те, що дітей необхідно сприймати як рівноправних членів суспільства, а дитинство слід трактувати як важливий етап людського життя.

Основою педагогічної роботи у дошкільних закладах в Реджо Емілія впродовж усієї історії їхнього функціонування є постійний діалог з дітьми, батьками, мешканцями міста та вихователями дошкільних закладів. Також педагогічна концепція, яка була створена керівниками дошкільних установ і які представляли її за кордоном, мала важливе суспільне значення і перебуває у безперервному процесі розвитку [10].

“Reggio Emilia” – це не теорія виховання дитини, не методика і не модель, це більше, ніж просто проектно-орієнтований підхід. Вона невіддільна від місця, в якому виникла (Італія, місто Реджо Емілія), тому не просто “перенести” дизайн і його унікальне середовище, в якому ростуть італійські дітлахи, на наш ґрунт. Зате можна спробувати в процесі навчання оцінити подібне ставлення до дітей, як до творців, колег, вчителів, дорослих. Це скоріше досвід іншого ставлення до дитинства і виховання дітей, яким сьогодні італійці діляться з вихователями та вчителями з інших країн [6, 181 – 201].

ЕМОЦІЙНО-ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ-ДОШКІЛЬНИКА У СИСТЕМІ “РЕДЖО-ПЕДАГОГІКИ”

Зробимо спробу визначити новизну підходів і принципів “Реджо-педагогіки” і з’ясувати, яке значення мають вони для емоційно-естетичного розвитку особистості. Перш за все, методика Реджо Емілія – це досвід абсолютно іншого ставлення до дітей і їх виховання. Інноваційний підхід до утворення Реджо Емілія базується на таких принципах:

- Дитина – це людина, а будь-яка людина заслуговує на повагу.

- Діти можуть контролювати своє навчання і розвиток.

- Діти вчать і розвиваються, коли вони рухаються, бачать, слухають, граються. У всьому цьому їх не можна обмежувати.

- Діти будують відносини з іншими дітьми в середовищі, в якому вони досліджують і пізнають навколишній світ.

- У дітей має бути багато шляхів і способів для самовираження (драма, музика, малюнок, співи, танці, конструювання, бесіда).

Іншими словами, “Реджо-педагогіка” – це цілий світ емоцій і почуттів, абсолютно нова філософія, яка розглядає виховання дітей через їх взаємодію з ровесниками, дорослими і в першу чергу з батьками. Вона допомагає усвідомити, наскільки це взаємодія рівноцінна та унікальна, вчить ставитися до досягнень дитини з особливим трепетом і повагою [13, 164 – 180].

Теоретиком підходу “Реджо-педагогіки” став Лоріс Малагуцці, директор навчальних програм Реджо Емілія. Лоріс Малагуцці говорить, що дитина володіє “стома мовами”. Це означає, дитині поряд із більш домінуючою вербальною мовою притаманні різносторонні можливості самовираження: Проте існує сто. Дитина складається із сотні. Має сто мов, сто рук, сто думок, сто манер, щоб думати, гратися, розмовляти. Так існує багато способів зрозуміти, інтерпретувати світ і виявляти своє відношення до світу і до людей [8, 13 – 19]. В основу своєї ідеї відомий педагог поклав розробки великих педагогів світу – Монтесорі, Піаже, Дьюї, Виготського, Штайнера, Брунера.

На переконання Малагуцці важливим є те, щоб довкілля функціонувало як акваріум, що відображає думки, ідеї, відносини, культуру людей, які живуть разом з ним. Ключовими компонентами нового підходу у вихованні стали дослідницька діяльність і реалізація проектів тому, що інтелектуальна і творча ініціативність в ранньому дитинстві безцінно важлива для формування юної особистості.

У дитячих садках, що працюють за принципом Реджо Емілія, дітям не дають готових знань, а

спонукають самостійно вчитися, спрямовуючи їх в потрібне русло. У таких групах розвитку завжди є вільний доступ до засобів, за допомогою яких дитина може висловити свій внутрішній стан, зайнятися важливою для себе діяльністю, поспілкуватися, відпочити.

В дошкільних садках Реджо Емілія панує режим вільної поведінки, діти не сидять за партами, а на килимі чи вільно рухаються по кімнаті. Діти тут ініціатори більшості проектів, саме від них та їхніх інтересів відштовхуються педагоги при створенні програми навчання. “Реджо-педагогіка” надає великого значення оформленню приміщень, матеріальному обладнанню, а також настрою та манерам поведінки вихователюк, які повинні бути супутницями і провідницями дітей, їх у всьому підтримувати, “стати серйозними дослідниками і висловлюватися стома мовами” [5, 30]. Виховательки пропонують дітям “навички знань і здатностей”, якщо вони звертаються до них з важкими питаннями [5, 32], тому вихователі в садках Реджо Емілія теж не звичайні. В процесі виховання вони самі вчать, їхній педагогічний підхід також еволюціонує, вони постійно розвиваються засобом відвідування семінарів, лекцій, курсів по мистецтву, музиці, драматичним гурткам. Робота над проектом грає в “Реджо-педагогіці” центральну роль [5, 37]. Теми проектів черпаються з повсякденного досвіду дитини. Тривалість проекту абсолютно різна – від кількох годин до року, причому важливим вважається власне процес, а не кінцевий продукт.

“Реджо-педагогіка” пропонує свободу, посилаючись на концепцію “сто мов”, сутність якої ґрунтується на гармонії та всебічності дитячого розвитку. Професор, доктор педагогічних наук Кельнського університету Урсула Штенгер присвятила чимало своїх праць дослідженню культурного виховання дітей дошкільного віку, розвитку творчості в ранньому дитинстві. Урсула Штенгер бачить в інтенсивній проектній роботі дошкільнят можливість в іншому ракурсі побачити самого себе і світ [14].

Проекти, засновані на сприйнятті, фантазії та вільній діяльності дітей особливо корисні для емоційно-естетичного виховання дошкільників. Вони сприймаються серйозно педагогами і визнаються як самостійні (незалежні) способи пізнати світ, зрозуміти і порозумітися з ним. Естетичний досвід отримує як антропологічне, так і розвивально-теоретичне значення. Отже, мова іде про естетичний досвід, який має особливо велике значення для дітей дошкільного

віку, сприяє їхньому розвитку, соціалізації, вихованню естетичних почуттів та уподобань.

У 1991 році група міжнародних експертів визначила педагогічний підхід Реджо Емілія як кращий метод роботи для дитячих дошкільних установ. Її адаптували багато країн світу, і лідером в цьому став Ізраїль. У тому ж році, на думку американського тижневика “Newsweek”, дитячі садки Реджо були визнані кращими в світі. З метою міжнародного обміну досвідом між педагогами та дослідниками, в 1994 році був створений Фонд “Діти Реджо”. З тих пір реформаторські починання Реджо отримали всесвітнє розповсюдження, в тому числі в Німеччині [1; 4; 7]. Всесвітня Реджо-педагогіка вважається самим амбітним напрямком елементарної педагогіки.

В німецькому місті Кіль на елементи Реджо-педагогіки орієнтується “Товариство педагогічних ініціатив і спілкування” (Pädiko-Verein für pädagogische Initiativen und Kommunikation e.V.e.). Товариство є членом суспільства “Діалог Реджо – асоціація підтримки. Реджо-педагогіки в Німеччині” і має свої дитячі садки в різних районах міста Кіль: Шревентайх, Равенсберг-Брунсвік, Моорзее. Влітку 2002 року в Ноймаймерсдорф був відкритий новий дитячий садок, який повністю відповідає концепції Реджо-Емілія – і в змістовному, і в архітектурному сенсах [12].

Педагоги в північно-італійському місті Реджонель-Емілія (Reggio nell'Emilia) говорять: “Діти фліртують зі світом і з цього приводу вони думають, що діти тренують всі свої органи чуття, для того щоб розуміти світ, уявити картину світу та вступати у відносини. Чим інтенсивніше в цьому флірті беруть участь всі органи чуття, тим інтенсивніше можуть діти відчувати і вчитися думати, збирати досвід і висувати гіпотези про світ – одним словом вчитися і виховуватися”. Так приміщення і матеріали у дитячих садках Реджо-Емілія пояснюють: “Ніхто ніколи не зрозуміє те, що не пройшло спочатку через відчуття (емоції). Ясла та дитячі садки є, аж до найменшої деталі у приміщенні, стимулюючою, кольоровою майстернею, яка за допомогою різноманітних естетичних матеріалів, проходячи через усі органи чуття, сприяє навчанню і саме “фліртуванню” [9, 30 – 32].

Висновки. Отже, “Реджо-педагогіка” – це модель прогресивної та оптимістичної педагогіки, де дитина з її енергією, цікавістю, фантазією – творець самої себе, конструктор своєї особистості. Евристична перспективність за концепцією дошкільних закладів Реджо Емілія відкриває можливість розвитку естетичного досвіду як центрального моменту емоційно-

естетичного і культурного виховання з точки зору на його подальше розвивально-пізнавальне значення. Естетичний досвід дитини набуває своєї актуальності в першу чергу не від впливу практичних і творчих дій, але від свого змісту як перехідний досвід до інших більш раціональних глибоких форм досвіду, які закладають фундамент подальшого розвитку особистості. У цьому сенсі досвід “Реджо-педагогіки” є цікавою і перспективною моделлю для становлення українського та зарубіжного [1; 4; 7; 11] дошкілля в усьому його різноманітті.

Література

1. Beek, Angelika/Schäfer, Gerd E.: *Didaktik in der frühen Kindheit. Von Reggio lernen und weiterdenken. Kiliansroda: Verlag das netz (Berlin), 2013. – 263 S.*
2. Bender, Saskia: *Passungskonstellationen an den Grenzen des Schulkulturellen. Die Schule als Ort selbstbezoglicher ästhetischer Erfahrungen. In: Böhme, J./Hummrich, M./Kramer, R.-T. (Hrsg.): Schulkultur. Theoriebildung im Diskurs Wiesbaden: VS., 2014. – S. 329 – 350.*
3. Bender, Saskia: *Kunst und Schule im Konflikt. In: Kirschenmann, J./Lutz-Sterzenbach, B. (Hrsg.): Kunst.Schule.Kunst. Modelle, Erfahrungen, Debatten. München: kopaed., 2011. – S. 343 – 355.*
4. Benner, Dietrich: *Umgang und Wissen als Horizonte einer Bildungstheorie für die Schule. In: Neue Sammlung 37, 1997. – S. 547 – 561.*
5. Dreier, Annette: *Was tut der Wind, wenn er nicht weht? Begegnungen mit der Kleinkindpädagogik in Reggio Emilia. 7. Auflage 2012. Copyright by Cornelsen Verlag, Berlin 2010. – 176 S.*
6. Knauf, Tassilo: *Reggio-Pädagogik: ein italienischer Beitrag zur konsequenten Kindorientierung in der Elementarziehung [aus: Pädagogische Ansätze im Kindergarten. Basel: Beltz, 2000, S. 181 – 201; auch in: Kindergartenpädagogik – Online-Handbuch / hrsg. Von Martin R. Textor. Seitenabruf: 17. 01. 2013 <http://www.kindergartenpaedagogik.de/1595.html>*
7. Knauf, Thassilo (2005): *Reggio-Pädagogik: kind- und bildungsorientiert: www.kindergartenpaedagogik.de/1138.html (letzter Zugriff am 10.11.2014).*
8. Malaguzzi, L.: *The hundred languages of children. In: Regione Emilia Romagna/Comune, di Reggio Emilia-Assessorato all'Istruzione: I cento linguaggi dei bambini – The hundred languages of children. o.O.: Regione Emilia Romagna – Comune di Reggio Emilia 1987a, S. 13 – 19.*
9. Malaguzzi, L.: *Environment – surroundings. The right to environment. In: Regione Emilia Romagna/Comune, di Reggio Emilia-Assessorato all'Istruzione: I cento linguaggi dei bambini – The hundred languages of children. o.O.: Regione Emilia Romagna – Comune di Reggio Emilia 1987b, S. 30 – 32.*
10. Meyer-Drawe, Käthe: *Lernen als Umlernen. Zur Negativität des Lernprozesses. In: Lippitz, Wolfgang/Meyer-Drawe, Käthe (Hrsg.): Lernen und seine Horizonte. Phänomenologische Konzeptionen*

КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

menschlichen Lernens – didaktische Konsequenzen. Frankfurt a.M.: Scriptor, 1984. – S. 19 – 45.

11. Lingenauer, Sabine: *Einführung in die Reggio-Pädagogik. Kinder, Erzieherinnen und Eltern als konstitutives Sozialaggregat.* 5. überarbeitete Auflage, Projektverlag, Bochum/Freiburg 2009, S. 28.

12. Pädiko Verein für pädagogische Initiativen und Kommunikation e.V.: *Reggio-Pädagogik* <http://www.paediko.de/kinderbetreuung/paedagogische-arbeit/reggio-paedagogik/>

13. Romberg, Johanna: *Was ist Reggio-Pädagogik? In hundert Sprachen Ball spielen.* [aus: *Geo.* 2001, Heft 10, S. 164 – 180]. Seitenabruf: 17.01.2013 http://www.aktive-naturschule.de/prenzlau/kita/files/Was_ist_Reggio.pdf

14. Stenger, Ursula: *Schöpferische Prozesse. Phänomenologisch-anthropologische Analysen zur Konstitution von Ich und Welt.* Weinheim/München: Juventa Verlag, 2002, 264 s.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2017

УДК 378.011.3 – 051:796

Іван Матієшин, кандидат психологічних наук, доцент кафедри фізичного виховання Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті зосереджено увагу на обґрунтуванні сутності поняття “професійна компетентність вчителя фізичної культури”; визначено її основні складові елементи: загальна (культурний досвід, рівень освіченості, інтелегентність, загальна ерудиція), психолого-педагогічна (комунікативність, педагогічне мислення, інноваційність, творчість), спеціальна (рухова, фізична, спортивна, здоров’язбережувальна, гігієнічна, медична, лікувальна, методична) компетентності.

Ключові слова: професійна компетентність вчителя, вчитель фізичної культури, підготовка вчителя, компоненти професійної компетентності вчителя.

Літ. 14.

Іван Матієшин, кандидат психологических наук, доцент кафедры физического воспитания Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

КОМПОНЕНТЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

В статье сосредоточено внимание на обосновании сущности понятия “профессиональная компетентность учителя физической культуры”; определены ее основные составляющие элементы: общая (культурный опыт, уровень образованности, интеллигентность, общая эрудиция), психолого-педагогическая (коммуникативность, педагогическое мышление, инновационность, творчество), специальная (двигательная, физическая, спортивная, здоровьязберегательная, гигиеническая, медицинская, лечебная, методическая) компетентности.

Ключевые слова: профессиональная компетентность учителя, учитель физической культуры, подготовка учителя, компоненты профессиональной компетентности учителя.

Ivan Matiyeshyn, Ph.D. (Psychology), Associate Professor of the Physical Education Department Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE COMPONENTS OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHER OF PHYSICAL CULTURE

The article focuses on the justification essence of the concept “the professional competence of teachers of physical culture”; defines its basic components: the common (the cultural experience, a level of education, an intelligence, total erudition), the psychological and pedagogical (the communicative, pedagogical thinking, an innovation, creativity), the special (the motor; physical, sports, health caring, hygienic, medical, therapeutic, the methodological) competence.

Keywords: the professional competence of teachers, a teacher of physical culture, training of a teacher, the components of professional competence of teachers.

Постановка проблеми. У сучасних умовах суспільного життя зростають вимоги до змісту та організації вищої педагогічної освіти. Випускник педагогічного університету має бути готовим до нововведень, здатним пристосовуватися до швидкозмінних

обставин праці. Йому не достатньо лише “знати”, необхідно вміти “діяти”. І компетентність як здатність до дії, спроможність реагувати на запити довкілля є надійним фундаментом життя, основою розширення особистісного і професійного досвіду педагога.